

УДК 334.7: 658.012

Мамонов К. А.

Пиркова О. В.

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ РЕЙДЕРСТВА НА БУДІВЕЛЬНИХ КОРПОРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Узагальнено теоретико-методичні підходи щодо визначення рейдерства, що впливає на функціонування суб'єктів господарювання, обґрунтовано поняття «рейдерство» на будівельних корпоративних підприємствах, враховуючи особливості їх функціонування в сучасних економічних умовах України.

Ключові слова: рейдерство, недружнє поглинання, незаконне захоплення, будівельні корпоративні підприємства.

Постановка проблеми. Сучасні умови господарювання, які характеризуються нестабільністю і відсутністю чітких тенденцій розвитку будівельної галузі, потребують переосмислення підходів до впливу негативних факторів, що гальмують «нормальне» функціонування будівельних корпоративних підприємств. У таких умовах важливого значення набуває систематизація теоретико-методичних підходів та виявлення особливостей здійснення рейдерства на цих підприємствах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичні положення щодо визначення та характеристики рейдерства досліджуються у роботах: Т. Василюца [1], Т. Вейда [2], Р. Масалаба та А. Почтаренко [3], Ю. Петренко [4], О. Терещенка і О. Волошанюка [5] та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Слід зазначити, що актуальність питань щодо протидії рейдерству на підприємствах обумовлена тим, що з представленим негативним явищем зіткнулись значна кількість вітчизняних підприємств, у тому числі лідерів своєї галузі: ПАТ «Дніпроенерго», ПАТ «Оболонь», «Промінвестбанк» та ін. Крім того, досить значними залишаються випадки рейдерських захоптів суб'єктів господарювання (2-2,5 тис. випадків щорічно). Слід зазначити, що Україна наближається до 60-го місця серед 70-ти країн щодо захищеності прав власності [6]. Це явище є інтернаціональним і впливає на національну безпеку держави. Зокрема, у Російській Федерації близько 17% операцій злиття і поглинання мають ознаки рейдерства, а близько 200 великих підприємств знаходяться у фокусі уваги рейдерів [2].

Отже, питання протидії рейдерству суб'єктів господарювання залишаються актуальними, а їх вирішення, особливо на будівельних корпоративних підприємствах, є своєчасними і впливають на розвиток суб'єктів господарювання і держави.

Мета статті. Метою дослідження є систематизація теоретико-методичних підходів щодо визначення рейдерства на будівельних корпоративних підприємствах, враховуючи сучасні трансформаційні умови.

Виклад основного матеріалу. В існуючих теоретико-методичних розробках відсутні єдині підходи до визначення рейдерства, як негативного явища, що впливає на функціонування підприємств. Зокрема, у нормативно-правових актах рейдерство характеризується як:

- Проект закону України «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів щодо встановлення кримінальної відповідальності за захоплення підприємств» [7] визначено, що рейдерство – це замовлення і (або) організація нападу на підприємство, установу, організацію з метою

його захоплення, яке спричинило порушення його нормальної роботи, а також здійснення такого нападу, здійснене організованою групою;

- Ухвала Кабінету Міністрів України «Про схвалення Декларації цілей і завдань бюджету на 2008 рік (Бюджетної декларації)» [8] рейдерство як явище характеризується відчуженням державного майна і корпоративних прав поза процесами приватизації; протиправне захоплення підприємств;

- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії протиправному поглинанню та захопленню підприємств» у якому визначено, що для протидії рейдерству запропоновано не забороняти судам: проводити загальні збори акціонерних товариств та господарських товариств; приймати рішення загальних зборів акціонерних товариств та господарських товариств; надавати емітентом, зберігачем та депозитарієм реєстру власників іменних цінних паперів, інформацію про акціонерів або учасників господарського товариства для проведення загальних зборів товариства; вирішувати щодо участі (реєстрацію для участі) чи неучасті акціонерів або учасників у загальних зборах товариства, органами державної влади здійснювати покладені на них повноваження [9];

- Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про третейські суди» визначені напрями щодо протидії рейдерству і унеможливленню участі третейських судів у рейдерських захопленнях [10];

- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо визначення підсудності справ з питань приватизації і корпоративних спорів», у якому врегульовані питання вирішення спорів, пов'язаних із діяльністю суб'єктів господарювання [11].

У електронній енциклопедії Вікіпедія рейдерство (вид англ. raid набіг або raider нальотчик) визначається як недружнє поглинання підприємства проти волі його власників, які мають переважне положення на цьому підприємстві. Здійснення захоплення бізнесу шляхом рейдерства характеризується як «рейдерське захоплення» [12].

Характеризуючи рейдерство та особливості його впливу на підприємства, В. Горбов фокусує увагу на діях (функціональних ознаках), які спрямовані на скуповування контрольного пакету акцій компанії без будь-якого узгодження з акціонерами та менеджментом компанії [13]. Розділяючи положення представленого підходу Н. Касьяненко, вказує на те, що рейдерство це процес недружнього поглинання організації будь-якої форми власності за допомогою спеціально ініційованої корпоративної суперечки з використанням адмі-

ністративних та корупційних ресурсів, технологій та хищення акцій та різноманітних шахрайських схем, а також трактуванням на свою користь неоднозначних положень нормативних та законодавчих актів [13].

С. Москаленко визначає рейдерство як інструмент захоплення суб'єктів господарювання, що складається із сукупності юридичних, психологічних, економічних, військово-спортивних методик та технологій [14].

На противагу від попереднього підходу, М. Іонцев розглядає рейдерство з позиції забезпечення контролю над компанією або активом як в юридичному, так і фізичному значенні всупереч волі менеджменту та/або власника цієї компанії або активу [13].

О. Полушкін фокусує уваги на видах рейдерства, зокрема, на «недружньому поглинанні», «корпоративному шантажі», «незаконному встановленню контролю над підприємством» [15]. У цьому контексті О. Кальман та А. Погорецький визначають термін «кримінальне рейдерство», який характеризується захопленням активів

підприємства та використанням незаконних методів [16].

У зарубіжній практиці корпоративного управління США і Західної Європи рейдерство визначається з позиції дій конкретної особи (рейдера), який спрямовує зусилля на активне придбання акцій іншої компанії з метою її поглинання на основі отримання контрольного пакета.

Висновки і пропозиції. Таким чином, у результаті систематизації теоретико-методичних підходів визначено, що рейдерство на будівельних корпоративних підприємствах представляє собою комплекс незаконних дій, які складаються із сукупності економічних, юридичних, психологічних, силових інструментів, що впливають на фінансовий, репутаційний, ринковий, виробничий та ін. стан суб'єктів господарювання і призводять до часткової або повної втрати прав на володіння активами і джерелами фінансування будівельних корпоративних підприємств, захоплення об'єктів будівництва, поглиблення дисбалансів щодо взаємодії із різними групами зацікавлених осіб, зростання конфліктів інтересів із замовниками.

Список літератури:

1. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : монографія / Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В., [за ред. Т.Г. Васильціва]. – Львів : ВИДАВНИЦТВО, 2012. – 386 с.
2. Wiede T. Raider auf Russisch // Spiegel. – 2006. – № 2.
3. Масалаб Р.М. Роль держави у боротьбі з рейдерством // Економіческие проблемы и перспективы стабилизации экономики Украины : сб. науч. тр. // Р.М. Масалаб, А.В. Почтаренко. – Донецк, 2007. – С. 40-41.
4. Петренко Ю. М. Рейдерство як сучасна тенденція розвитку ринку в Україні / Ю. М. Петренко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. тез доповідей ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції (9–10 листопада 2006 р.). Частина 2. – Суми : УАБС НБУ, 2006. – С. 21–22.
5. Фінансові доміанти реструктуризації підприємств. – Терещенко О. О., Волошанюк Н. В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://firearticles.com/finansy-pidpryemstv/7-finansovi-dominanti-restrukturizaciyi-pidpriyemstv-tereshhenko-oo-voloshanyuk-nv.html>.
6. Украина заняла 162-е место из 183 в рейтинге экономических свобод. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://rus.newsru.ua/finance/20jan2010/>.
7. Проект закону України «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів щодо встановлення кримінальної відповідальності за захоплення підприємств» від 13.03.2007.
8. Ухвала Кабінету Міністрів України «Про схвалення Декларації цілей і завдань бюджету на 2008 рік (Бюджетної декларації)» від 05.03.2008.
9. ВРУ прийняла закон щодо протидії рейдерству [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.afp.org.ua/ua/press/news/7883/8853.html>.
10. Про третейські суди. Закон України від 11 травня 2004 року № 1701-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1701-15/page2>.
11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо визначення підсудності справ з питань приватизації і корпоративних спорах : Закон України від 15 грудня 2006 року № 483-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/483-16>.
12. Рейдерство (бизнес) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [http://ru.wikipedia.org/wiki/Рейдерство_\(бизнес\)](http://ru.wikipedia.org/wiki/Рейдерство_(бизнес)).
13. Касьяненко Н.С. Недружественные поглощения (рейдерство) организаций в России // Вестник Челябинского государственного университета Экономика. – 2009. – Вып. 18. – С. 119-124.
14. Москаленко С. Рейдерство: загальна характеристика, окреслення проблеми та шляхи боротьби / С. Москаленко // Практика. – 2007. – № 3(57). – С. 112-117.
15. Полушкін О.А. Рейдерство: пути решения актуальных проблем / О.А. Полушкін // Закон и право. – 2008. – № 2. – С. 61-65.
16. Кальман О.Г. Рейдерство: причины та заходи протидії / О.Г. Кальман, М.А. Погорецький // Закон и право. – 2008. – № 3. – С. 84-88.

Мамонов К. А.

Пыркова О. В.

Харьковский национальный университет городского хозяйства имени А. Н. Бекетова

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ РЕЙДЕРСТВА
НА СТРОИТЕЛЬНЫХ КОРПОРАТИВНЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ**

Резюме

Обобщены теоретико-методические подходы к определению рейдерства, которое влияет на функционирование субъектов хозяйствования, обосновано понятие «рейдерство» на строительных корпоративных предприятиях, учитывая особенности их функционирования в современных экономических условиях Украины.

Ключевые слова: рейдерство, недружественное поглощение, незаконный захват, строительные корпоративные предприятия.

Mamonov K. A.

Pyrkova O. V.

O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

**THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE DEFINITION OF RAIDING
FOR BUILDING CORPORATE COMPANIES**

Summary

Summarizes the theoretical and methodological approaches to the definition of raiding, which affects the functioning of the business entities, justified the concept of «raiding» for building corporate enterprises, given the peculiarities of their functioning in the current economic conditions in Ukraine.

Key words: raiders, hostile takeover, unlawful seizure, building corporate enterprises.